

Posudok habilitačnej práce

Téma: „Vybrané problémy zo života súčasných detí v kontexte rodinného a školského prostredia (na príklade rurálneho prostredia obce Liptovská Teplička)“

Autor: PhDr. Margita Jágerová. PhD.

Oponent: Doc. PhDr. Kornélia Jakubíková, CSc.

Rozsah práce: 129 strán

Zvolenú problematiku a spôsob jej spracovania v habilitačnej práci M. Jágerovej možno v kontexte etnologickej vedy hodnotiť čiastočne ako inovatívnu a čiastočne ako tradičnú. Jej tradičnosť spočíva v zameraní na oblasť obyčají, inovatívnosť je zas v tom, že popri obyčajach spätých s narodením dieťaťa skúma aj školské obyčaje, ako aj osobitnú problematiku regionálnej výchovy v škole a vzťahu detí k tradičnej ľudovej kultúre lokality (Lipt. Tepličky).

Náročnosť spracovania do veľkej miery vyplynula práve z orientácie na túto inovatívnu problematiku. Kým v prípade časti o obyčajach sa mohla oprieť nielen o početné publikované štúdie, ale aj o výsledky jej vlastných doterajších štúdií z tejto sféry; časť o regionálnej výchove v škole má charakter základnej evidencie údajov – pôsobí ako detailná správa o činnosti a projektoch školských inštitúcií. Toto nepochybne dôkladné vypracovanie sa javí však viac prínosné pre oblasť pedagogiky než etnológie. Okrem iného svedčí o tom aj záver tejto kapitoly (s.89), týkajúci sa problému s obsadzovaním pedagogického zboru.

Kvalitatívne inú, vyššiu úroveň spracovania majú časti venované eminentne etnologickej tématike – t.j. recepčným a separačným obyčajom detí. Tu dokázala svoje schopnosti pri získavaní empirických údajov z terénnych výskumov, pri ich spracovaní a interpretácii v zmysle uvádzaných teoretických východísk (najmä teórie obradov prechodu A. van Gennepa, funkčno-štrukturálnej metódy P.G.Bogatyreva). Pozitívne treba oceniť, že popri dominujúcom synchronnom prístupe v primerane možnej miere uplatňovala aj prístup diachrónny (konštatovanie kontinuity, vývinových zmien), v menšej miere aj prístup komparatívny.

V etnologickom štúdiu obyčají popri zaznamenávaní ich foriem sa už od čias B.Malinovského a P. Bogatyreva stala dôležitou súčasťou ich funkčná analýza. Táto rovina je v práci M.Jágerovej prítomná, i keď väčšinou v rovine etic. Prevalha etic prístupu sa prejavuje aj v iných častiach práce napriek tomu, že autorka v úvode deklaruje snahu o uplatňovanie oboch rovín (emic/etic). V závere práce však sama priznáva dominanciu etic prístupu.

V kapitolách o obyčajach chcem vyzdvihnúť aj uplatňovanie rodového (gender) aspektu. Prínosné sú aj uvádzané podobnosti a vplyvy z iných prostredí (stredoškolské maturitné obyčaje). Na druhej strane však absentuje porovnanie s modelom tradičných iniciácií.

Popri uvedených pozitívach, prínosoch práce mám niektoré kritické pripomienky.

1. Koncepcii práce by prospela následnosť v prepojení kapitol 6. a 8. nakoľko obidve riešia problematiku obyčají, kým kap. 7. (regionálna výchova) má, ako som už uviedla, iný charakter. Jej hlavným cieľom je poukázať na procesy budovania lokálnej identity detí, najmä cez vzťah k tradičnej ľudovej kultúre. Je preto nepochopiteľné, že sa v týchto aktivitách neodvolávajú (resp. v práci sa to nespomína) na goralský pôvod lokality a teda pestovanie goralských tradícií. Pritom ako vieme z iných regiónov s goralským osídlením je v súčasnosti goralská kultúra považovaná za atraktívnu a v týchto oblastiach aj viaceré blízke negoralske lokality sa manifestne tzv. „goralčá“.

2. Z hľadiska metodológie nie je vždy exaktné používanie pojmov. Napríklad termín štruktúra (v názve časti 8.2. o večierku) je neadekvátny, nakoľko sa tu uvádza časová následnosť prvkov a nie ich vzájomná prepojenosť. Ďalšia časť (8.3. o rozlúčke), kde postupuje rovnako, však už termín štruktúra v názve nemá. Niekde sa zas vyskytujú taxonomické nepresnosti (obyčaje „rozlúčky“ a „večierka“ sú na strane 90 označené ako „2 osobitné celky“, na strane 93 ako „komponentny“ a na strane 95 sa tvrdí, že „večierok pozostáva zo sledov komponentov“. Taxonomicky nasprávne je tiež členenie obyčají na „spontánne, cirkevne a inštitucionálne“ s. 28.)

Čo sa týka formálnej, gramatickej a štylistickej stránky je práca na dobrej úrovni. Predsa by jej prospelo, keby mala stručnejšie názvy častí, zbytočne neopakovala synonymá (napr. miestna, lokálna kultúra; lokalizácia, poloha obce; aktuálne, súčasne formy; dáta a údaje s. 31; nákladná záležitosť vyžaduje náklady s. 60, a pod.). Čo znamená pojem „rodinní príbuzní“ (s.45, 55)? Ženích a nevesta nemohli mať kmotrovcov (s.59). Z hľadiska štylistiky, čitateľnosti i miery autentickosti dokázala vystihnúť správnu mieru v množstve uvádzaných výpovedí informátorov. Práci by tiež prospelo, keby jednotlivé časti mali aspoň mali aspoň stručné úvody a nezačínali priamo „in medias res“. Rovnako by sa žiadali, čiastkové závery, i keď celkový záver práce je napísaný kvalitne a sumarizuje podstatnú časť prezentovaných poznatkov.

V predkladanej habilitačnej práci M.Jágerová preukázala svoje schopnosti terénnej výskumníčky, schopnosti využitia a spracovania rôzneho druhu prameňov, systematickosť i schopnosť interpretácie na primeranej teoretickej úrovni, čo potvrdila najmä v štúdiách o obyčajoch. Práve v tejto problematike školských obyčajov je práca inovatívna a prínosná pre súčasnú etnologickú vedu.

Navrhujem preto PhDr. M. Jágerovej, PhD. udelenie vedecko-pedagogického titulu „docent“.